

meg, mert mindig a gazdasági élet kívánalmának megfelelően óhajt intézkedni.

Végül a bizottság tagjai felkérték a polgármestert, hogy a katonai hatóságtól kért kétezer hadifogoly kiutalását szorgalmazza.

## Itália területi követelése.

Irt: dr. Balanyi György kegyesrendi tanár.

I.

Olaszország 1915. május 23-iki hadüzenetét hosszas diplomáciai tárgyalások előzték meg. Mielőtt a fegyverek élére került a dolog, hosszú hónapokon át elszánt esatákat, vívott egymással a két állam külügyi kormánya. A tárgyalások megindításához az alapot a hármasszövetségi szerződés hetedik pontjának eltérő értelmezése szolgáltatta. Ez a pont a Balkán, szabatosabban a török birodalom status quojának fenntartására vonatkozik és arra az esetre, ha a status quo megóvása bármilyen okból lehetetlenné válnék, s ha felbomlása révén az egyik szerződő fél területi vagy másnemű előnyökhöz jutna, rekompenzációt állapít meg a másik fél javára. Ausztria-Magyarország azonban 1914. júliusának végén, a világháború küszöbén bejelentette Rómában, hogy a Szerbia ellen indítandó hadjáratot csak büntető expedíciónak tekinti, hódító szándékai nincsenek és így a hetedik pontban körvonalozott rekompenzációs kötelezettség önmagától esik le. A Salandra-kormány és külügyminisztere, Marchese di San Giuliano némi habozás után belenyugodott ebbe és az augusztus 2-iki minisztertanácsban a jóakaratu semlegesség mellett döntött. Viktor Emanuel király szomorú híreszre jutott augusztus 2-iki táviratával teljesen azonosította magát kormánya álláspontjával. Ennek ellenére a harcéri események hullámszáma és az olasz közvélemény fokozódó idegessége, melylyel az „*ultra spondán*“, az Adria innenső partján történeteket figyelte, állandóan felszínre tartották a rekompenzáció gondolatát. Külügyi kormányunk, hogy kétségtelen jelét adja békeszeretetének, még augusztus 2-án hozzájárult a VII. pont olasz értelmezéséhez. Ezzel azután egy időre meg is szakadt a tárgyalások fonala. Marchese di San Giuliano október 16-án bekövetkezett haláláig nem történt semmi jelentősebb változás. A marchese nem volt lelkes híve a hármasszövetségnek, de becsületes ember, tetőtől talpig gentleman, igazi grandseigneur, képtelen a politikai árulásra is. Halála új embereket juttatott hatalomhoz és új politikai elveket segített érvényesülésre. A november folyamán újjáalakított és tetemesen kibővített Salandra-kormány először szeliden hajló, majd egyre merészebbé váló ívben kezd lejtetni a hivatalosan proklamált jóakaratu semlegesség útjáról. Első ez irányú lépését december 9-iki jegyzéke képviseli, melyben az új külügyminiszter, Sonnino már egész határozottan kifejezésre juttatja abbéli meggyőződését, hogy Ausztria-Magyarországnak kötelessége a Balkánon tett minden lépésére megfelelő értékű rekompenzációt adni Olaszországnak. A lesiklás mélyebb okai a mesterségesen uszított népszenvédélyek háborgásán kívül a harcéri helyzetben és az olasz belpolitika nehézségeiben keresendők. Szerbia ellen kezdett offenzívánk hatalmas lendülettel haladt előre. Csapataink Valjevo és Belgrád megszállása után már szinte Kragujevacot fenyegették. A hadjárat hamaros befejezése és Szerbia letiprása közeli lehetőségnek látszott. Ez a lehetőség mely aggodalmakat ébresztett a balkáni status quo, helyesebben a különleges olasz érdekek megóvásáért rettegő római politikusokban. Súlyosbítták a helyzetet a Salandra-Sonnino-kormány benső bajai. A parlament giolittianus többsége nem tud megbarátkozni az ideiglenesnek tekintett kormánnyal; híre jár, hogy az összeülő parlamentben pue-

esot tervez ellene és még az esetben is akcióbba lépésre készíti a mindenható diktátort, Giolittit, ha ennek esetleg még nem volna kedve nyugalomát feláldozni. A Salandra-Sonnino-kabinet napjai megszámláltnak látszanak. Emberileg érthető, hogy az alig nyolc hónapos, új összeállításában pedig mindössze néhány hetes kormány göresösen ragaszkodik a hatalom birtokához és mind messzebbre igyekszik kitolni bukását. Ebben az igyekezetében épen kapóra jön neki szerbiai offenzívánk, mert némi alapot ad az újra fellángolt rekompenzációs követeléseknek. Salandraék gondolkodás nélkül a nemzeti követelések, az aspirazioni nazionali apostolai mellé szegődnek, hogy az olasz nép évtizedes követeléseinek felkarolásával népszerűvé, egy hosszúnak ígérkező diplomáciai hadjárat megindításával hosszú életűvé, szerencsés befejezésével történetívű tegyék kormányukat. A rekompenzációs követelést legalább gondolatban mindjárt kezdetben az irredentizmus eszméivel, az osztrák uralom alatt élő olaszok megváltásával kötik össze. Ebben a politikai és lélektani milieuban születik meg Sonnino december 9-iki jegyzéke, a fél éves diplomáciai háború első összecsapása.

A tárgyalások nagyon vontatottan indulnak. Sonnino óvatosan fogalmazott, körmonfont mondataiból csak lassan bontakozik ki az igazi gondolat: hogy Ausztria-Magyarország a már birtokában levő területekből köteles a kívánt rekompenzációt megadni. Más szóval ez annyit jelent, hogy a hivatalos kormánypolitika a kifejezetten Ausztria-ellenes irredentizmusba torkollik és szövetségese szorultságát a legelemibb etnikai követelmények figyelmen kívül hagyásával hatalmi és nemzeti gyarapodásra aknázza ki. A sürű egymásutánban következő olasz jegyzékek gondolatszegény, sivár egyhangúsággal és refrénszerű egyformasággal példázgatnak a nemzeti eszmények megvalósításának kikerülhetetlen szükségességéről, mint a semlegesség méltó ellenszolgáltatásáról. Külügyi kormányunk azonban nagyon nehezen szánja el magát a fájdalmas áldozatra, hogy századokon át Habsburg-jogar alatt álló területeket engedjen át nem teljesített kötelességeik jutalmául. Csak a március 9-iki koronatanács hajol meg a berlini udvar sürgetésére a kikerülhetetlen kényszer előtt és határozza el magát az olasz igények részben való kielégítésére. De készsége nem talál viszonzásra. Sonnino, amikor újabb köntörfalazás után végre rászánja magát feltételei formulázására, április 8-iki jegyzékében olyan tulzó követeléseket támaszt és olyan lehetetlen feltételeket szab — egyebek közt a kívánt területek rögtöni átadását, — hogy Ausztria-Magyarország presztízsének feláldozása nélkül nem fogadhatja el őket. Diplomáciánk azért nem veszi el türelmét; tovább folytatja az alkudozásokat. Iparkodik mérsékelni, a saját ajánlataival összhangzásba hozni az olasz igényeket. Mindhiába.

Salandra és Sonnino az osztrák-magyar és orosz különbékéről szándékosan terjesztett hamis híresztelések ürügyén április 25. lekötik magukat az ántátnak, május 4-ikén pedig egyoldalú, saját korábbi álláspontjukkal is ellentétben álló megokolással felmondják a hármasszövetséget. A kettős monarchia ennek ellenére a béke megóvása céljából újabb áldozatra szánja el magát. Május 5-iki jegyzékében jelentékenyen közeledik a Sonnino által felállított maximális követelésekhez. De már késő. Az olasz kormány csupán látszatra és időnyerés kedvéért folytatja még egy ideig a tárgyalásokat. De hogy mily kevéssé gondol a békére, mutatja az a felháborító mód, mellyel az archimedesi esavart alkalmazza: ugyszólván napról-napra magasabbra csigázza követeléseit. A szakítás elkerülhetetlen. A döntő szó március 23-án hangzik el. Olaszország az ántánts szemben vállalt kötelezettségből kifolyólag megüzeni a háborút volt szövetségeseinek.

## Utazás a konzorcium körül.

(Saját tudósítónktól.) A Delmagyarország szerdai számában részletesen foglalkozott azokkal a bajokkal és ferdeségekkel, amelyek a konzorcium fennállása óta a színház művészi és gazdasági vezetése körül tapasztalhatók. Ebben az ügyben két nyilatkozatot kaptunk, amelyeket azzal a megjegyzéssel közlünk, hogy azokra — állításaink minden irányban való fentartása mellett — legközelebbi számunkban tesszük meg észrevételeinket. A két nyilatkozat a következő:

Mélyen tisztelt Szerkesztő Ur!

A szegedi színháznak ebben a szezonban március 1-ig, tehát működése hat első hónapjában 134.914 korona bevétele volt. 182 nap alatt 193 előadást tartottunk és így egy napra a délutáni előadások jövedelmének beszámításával 741 korona 50 fillér átlag jut. Ezen az átlagon a hátralevő szezon aligha javíthat, sőt inkább romlhat; mert a téli szezon négy legjobb hónapján már túl vagyunk. Középszámitással mégis reméljük, hogy a szezon végére 200, legjobb esetben 210 ezer koronát elérünk, a tavalyi szezon 180 ezer korona bevételével szemben. A bevételből először levonatik 5 százalék a tagok nyugdíjára, aztán az esetleges vendégfellepti díjak és az állandó jellegű befektetések, csak ezek levomása után kapja az igazgató a teljes főszerelése használatáért azt a bizonyos 10 százalékot. Meg kell jegyeznünk, hogy Almássy igazgató az állandó jellegű befektetéseket ez ideig még mindig a sajátjából fedezte. Mikor tavaly nagyon rosszul ment, a tagok javára lemondott a részesedéséről és a magas kormány által tavaly engedélyezett négyezer korona subvencióból se fogadott el részesedést. A háború kitörése előtt a tagoknak kiadott 18 ezer koronányi előlegre ez ideig senkitől egy fillért le nem vont, kamatokat nem számított föl és a harcérre elment tagoknál levő előlegek a fenti összegnek jórészt máris dubiozzá teszik. A konzorciummal szemben tanúsított ezen méltányos eljárás — melyet a pontosan vezetett könyvek igazolnak — annyira elragadta Tapolezai Dezső egyesületi számvizsgáló urat, ki a konzorcium ügyeit két napig vizsgálta felül, hogy a próbát megállítva a színpadon kijelentette a személyzet előtt, hogy sehol ilyen méltányos eljárást, pontos és igazságos vezetést nem tapasztalt és ha a színészek érdekei mindenütt ilyen megértéssel lennének megvédve és képviselve, akkor nem kellene az egyesületnek annyi panaszt orvosolni. Ami a tagok jövedelmét illeti, hála a szegedi közönség jóakaratu támogatásának, a legkisebb fizetésű tagok rendszeres fizetésükön felül legalább 50 százalékkal többet keresnek átlag és miután az osztózkodás progresszív arányban történik, ezen többlet a törzsfizetés emelkedésével arányosan fogy ugyan, de meg van a jogos reményünk, hogy szezon végére az egy pár legnagyobb fizetésű tagot kivéve, béke gagejának 100 százalékát mindenikünk megkapja.

Igen tisztelt Szerkesztő ur, ezekkel az adatokkal óhajtottuk b. lapjuk „Utazás a konzorcium körül“ mai cikkének téves adatait megvilágítani és a cikk — bár elismerjük, jó szándéku — de adatai miatt nem megálló konzekvenciáit, tisztelettel helyre igazítani.

Soraink szíves közlését kérve maradtunk igaz tisztelettel Szeged, 1916. március 1. — Körmeny Kálmán, Ferenczi Frigyes, Dery Rózi, Sümegi Ödön, Matány Antal, Szegő Endre.

Mélyen tisztelt Szerkesztő Ur!

A f. hó 1-én nb. lapjukban megjelent „Utazás a konzorcium körül“ c. cikkükre, melyet, bocsássanak meg, de téves információk alapján írtak, legyen szabad a következő felvilágosítással szolgálnunk:

(Mi, a szegedi színház kifizetésű tagjai, nemcsak, hogy ellene vagyunk a háború al-